

Alatke za lokalne samouprave za implementaciju Cilja #5 (SDG) za rodnu ravnopravnost

OKTOBAR 2018

Annika Björkdahl¹ and Lejla Somun-Krupalija²

1 Profesorka Političkih nauka na Lund Univerzitetu u Švedskoj. 2 Istraživačica i konsultantkinja u oblasti osnaživanja žena i gender mainstreaming-a.

Uvod

U septembru/rujnu 2015.g. 193 države članice Ujedinjenih nacija su usvojile „Agendu o održivom razvoju 2030“ koja se bavi širokim spektrom globalnih izazova čiji je cilj iskorjenjivanje siromaštva, smanjenje višestrukih, intrasektorskih nejednakosti, rješavanje klimatskih promjena, okončavanje konflikata i održavanje mira. Cilj #5 Održivog razvoja se fokusira na rodnu ravnopravnost i ima za cilj „postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i djevojaka“.

Ovaj kratki rezime sumira rezultate našeg rada na istraživanju Cilja #5 i napore da ovaj globalni cilj pretočimo u lokalne politike i praksu u Bosni i Hercegovini.

Na globalnom nivou, rodne nejednakosti i dalje postoje:³

U slučajevima nestašice hrane, žene su često te koje su prve izložene gladi

Djevojčice često postižu bolje rezultate u školi i tokom studija nego dječaci, ali rodna razlika u visini plata je 23% širom svijeta. Biće potrebno još 68 godina da se izjednači razlika u visini plata između muškaraca i žena

Zastupljenost žena u državnim parlamentima je 23,7%, a to je i dalje daleko od pariteta

49 zemalja nemaju zakone koje štite žene od nasilja u porodici

Žene obavljaju do 2,6 puta više neplaćenog rada u kući nego muškarci

O ICLD-u

Švedski međunarodni centar za lokalnu demokratiju (ICLD) je dio Švedske razvojne saradnje. Mandat organizacije je da doprinese smanjenju siromaštva osnaživanjem lokalnih vlasti

³ Više pogledati na UNWOMEN

Cilj #5 održivog razvoja ima za cilj postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica

- **Zaustavljanje svih oblika diskriminacije** žena i djevojčica širom Sveta
- **Eliminacija svih oblika nasilja** protiv žena i djevojčica, kako u javnoj, tako i u privatnoj sferi uključujući "trafiking", seksualne i sve druge oblike eksploatacija
- **Eliminacija svih štetnih praksi** kao što su rani dječiji brakovi, prisilni brakovi i obrezivanje žena
- Priznavanje prava na **neplaćeni rad u kući**
- Osiguravanje pune i **efikasne participacije** žena i njihovih jednakih mogućnosti za učešće na svim nivoima vlasti, kao i u političkom, ekonomskom i javnom životu
- Osiguravanje univerzalnog pristupa **seksualnom i reproduktivnom zdravlju** i reproduktivnim pravima
- Reforme kojima se **ženama daje pravo na ekonomske resurse**, pristup vlasništvu i kontrola nad zemljištem i drugim oblicima imovine, finansijskih usluga, nasljeđivanja i prirodnih resursa
- Pобољшanje **upotrebe tehnologije**, posebno informacione i komunikacione tehnologije, u promociji osnaživanja žena
- Usvojanje i ojačavanje čvrste politike i primjenljivih zakonskih rješenja za promociju rodne ravnopravnosti i osnaživanja svih žena i djevojčica na svim nivoima

Zašto je Cilj #5 važan za lokalnu samoupravu?

Pitanje pravde

Žene čine polovinu populacije i iz tog razloga, imaju pravo da isto tako budu reprezentovane. Žene liderke u lokalnim samoupravama mogu rušiti rodne stereotipe, biti pozitivan primjer mladim ženama i djevojčicama, i omogućiti ženama da osjete da su njihovi interesi zaista zastupani i prepoznati u demokratskom procesu. Društvo u kom žene nisu dio političkog sistema je nepravdno društvo.

Pitanje demokratije

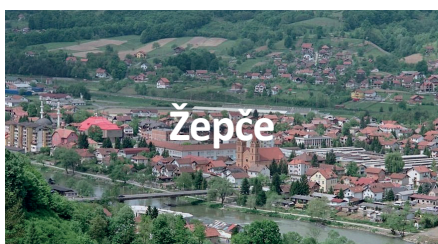
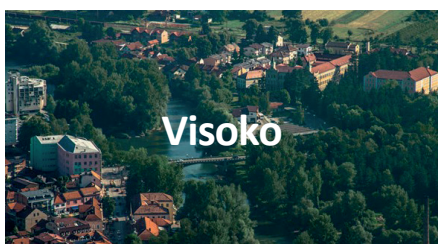
Životna iskustva žena se razlikuju od iskustava muškaraca i zato bi trebalo da budu dio diskusija i donošenja odluka. Rastući broj istraživanja ukazuje na to da tamo gdje su žene prisutne u većem broju i gdje mogu aktivno da učestvuju u radu lokalne samouprave, lokalna samouprava postaje više socijalno odgovorna, a njen rad postaje transparentniji.

Pitanje interesa

Odluke koje donosi jedna opština/općina vezano za prioritete razvoja, usluga i propisa, utiču na kvalitet života i žena i muškaraca podjednako, ali ne nužno na jednak ili isti način. U većini zemalja postoje značajne razlike između žena i muškaraca kada govorimo o resursima kojima oni upravljaju, poslu koji obavljaju, odgovornostima i stepenu utjecaja na donošenje odluka.

Pitanje obaveze

Lokalne vlasti imaju odgovornost da štite prava žena i djevojčica i uključe rodna pitanja u svakodnevni rad. Oni su takođe odgovorni za sprovođenje zakonskih i političkih okvira koji imaju za cilj da okončaju nasilje nad ženama i djevojčicama, da promovišu političko učešće žena i kreiraju programe koji će ekonomski osnažiti žene.

Cilj #5: nije primjenjen, ali postoji politička volja

U Općinama Visoko i Žepče u Federaciji Bosne i Hercegovine, te u Opštini Istočna Ilidža u Republici Srpskoj, Cilj #5 o ravnopravnosti polova nije bio sproveden. Međutim, lokalne samouprave ove tri opštine/općine pokazale su da postoji politička volja da osnaže žene i djevojčice i da uključe pitanje ravnopravnosti kao dio svakodnevice.

1. Općina Visoko je jedini grad u Bosni i Hercegovini koji ima gradonačelnicu (u ovom momentu u drugom mandatu).⁴ Žene su osnažene gradonačelnicom kao pozitivnim uzorom u svojoj sredini na način da još veći broj žena preuzmu ovakve i slične liderske uloge.
2. Općina Žepče je bila jedna od prvih općina koje su razvile „Lokalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost“ koji se koristi kao primjer najbolje prakse u zemlji.⁵
3. Opština Istočna Ilidža je predvodnik u razvijanju i sprovođenju politika rodne ravnopravnosti i aktivnim asocijacijama žena u političkim partijama, kao i jedan od prvih uspostavljenih odbora Opštinske Skupštine za ravnopravnost polova.

4 ICLD ITP – Lokalni politički lideri – Osnaživanje Žena u Politici

<https://icld.se/en/project/itp-local-political-leaders-capacitating-women-in-politics>

5 OSCE Priručnik za gender mainstreaming na lokalnoj razini (Guidelines for gender mainstreaming at local level), pp 30, 47

Prepreke za implementaciju Cilja #5 za rodnu ravnopravnost

- Nedostatak svijesti o ciljevima održivog razvoja
- Ograničeno razumijevanje o tome šta se podrazumjeva pod rodnom ravnopравnošću
- Patrijarhalne strukture, vrijednosti i norme u društvu
- Nedostatak kapaciteta političkih stranaka za primjenu principa rodne ravnopravnosti
- Nedostatak političke volje izabranih zvaničnika i onih koji se nalaze na izvršnim funkcijama
- Nedostatak finansijskih sredstava i posebnih budžetskih linija za rodnu ravnopravnost
- Nedostatak funkcionalnih komisija/ odbora za rodnu ravnopravnost
- Nepostojanje fokusa na rodnu ravnopravnost
- Nedostatak Lokalnih Rodnih Akcionih planova
- Nedostatak implementacije izbornog zakona
- Nedostatak saradnje sa tijelima za rodnu ravnopravnost na višim nivoima

Studija sprovedena u ovim opštinama pokazuje sljedeće:

Najadekvatniji alati za implementaciju Cilj #5:

- Lokalni Akcioni plan za rodnu ravnopravnost
- Razvrstavanje opštinskih/općinskih podataka po polu
- Opštinski/Općinski odbori/komisije za rodnu ravnopravnost

Alati koji se najmanje koriste ili su najmanje djelotvorni:

- Zastupljenost žena u donošenju odluka
- Implementacija Cilja #5
- Rodno odgovorno budžetiranje

„Rodni alati“ koji se ne primjenjuju uvijek:

- Ne postoji monitoring i izvještavanje o implementaciji Akcionih planova
- Iako su neki od raspoloživih podataka razvrstani po polu, to rijetko doprinosi procesu planiranja razvoja lokalnih samouprava
- Komisije/Odbori za ravnopravnost spolova ponekad provedu i čitav četovorgodišnji mandat a da ne održe ni jednu sjednicu

“What’s the matter?
It’s the same distance!”

Preporuke: Alati za implementaciju Cilja #5

1.

“Gender odgovoran bužet je onaj budžet koji je u interesu svih - i žena i muškaraca, djevojčica i dječaka - tako što osigurava gender ravnopravnu raspodjelu resursa i doprinosi jednakim mogućnostima za svakoga”

(Oxfam, 2018)

Institucionalni mehanizmi

Institucionalni mehanizmi predstavljaju garanciju da će ciljevi uspostavljeni Ciljem #5 biti dio vladinih programa, a ne samo ad hoc tema projekata. Opasnost kod institucionalnih mehanizama leži u tome da kada se jednom uspostave, mogu postati prazni sistemi koji ne doprinose konkretnom poboljšanju rodne ravnopravnosti. Ključna sredstva za osiguranje doprinosa rodnoj ravnopravnosti su snažno povezana sa instrumentima identifikovanim u sljedećim grupama alata:

Podizanje svijesti, vještine know-how za uvođenje rodno mainstreaming-a i politička volja za promociju rodne ravnopravnosti, adekvatna finansijska sredstva i razmjena znanja i iskustava. Sljedećih pet alata osiguravaju da je rod „institucionalizovan“ kako u zakonodavnim, tako i u izvršnim organima; kada postoje dovoljna izdvajanja za promociju rodne ravnopravnosti; a žene imaju jednak pristup resursima i procesima odlučivanja:

1. Komisija/Odobor za rodnu ravnopravnost koja ima redovne sastanke
2. Imenovanje jedne osobe odgovorne za uvođenje Cilja #5
3. Razvijanje Lokalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost koji uključuje Cilj #5
4. Osigurati rodno osjetljivo budžetiranje koje uključuje Cilj #5
5. Uključenost i zastupljenost žena u procesima donošenja odluka

2.

“prije ljudi nisu prijavljivali nasilje u porodici, jer su žene i muškarci smatrali nasilje dijelom bračnog života. Danas su ljudi osviješteni i imaju pristup informacijama i znaju šta je nasilje u porodici”

(Istočna Ilidža 25.12.17)

Alati za promjenu precepcija i ponašanja

Rodna ravnopravnost je koncept koji može biti nov u nastajanju lokalnih demokratija, tako da podizanje svijesti o njoj može biti dugotrajan proces pun izazova. Društva sa tradicionalnim i patrijarhalnim obrascima ponašanja mogu imati najveće prepreke za promociju rodne ravnopravnosti. Alate koje se navode u ovom tekstu bi trebalo da budu shvaćene kao stalni, kontinuirani procesi a ne samo jednokratni događaji. Oni su ključni ne samo u stvaranju okruženja za omogućavanje institucionalnih rješenja, nego su i izvori znanja i vještina rodno mainstreaming-a.

1. Podizanje rodne svijesti kroz kampanje koje preispituju ustaljene rodne predrasude objašnjavajući kako iste utiču i ograničavaju razmišljanja i procese donošenja odluka
2. Obuke o rodu i rodnoj ravnopravnosti
3. Rodno senzitivni jezik koji je implementiran u svim zvaničnim internim dokumentima, javnoj dokumentaciji i komunikaciji sa javnosti, korišćenje neseksističkog izražavanja kao i upotreba rodno senzitivnog jezika prilikom izrade budžeta.⁶
4. Vidljivost problema iz oblasti rodne ravnopravnosti
5. Promocija jednakih prava i mogućnosti za muškarce i žene kroz promociju mira, pravednog i pravičnog društva i institucija, odgovarajućih politika za specifične potrebe žena i djevojčica, postavljajući ova pitanja kao prioritete politika i programa lokalnih samouprava

⁶ Na primjer, Međuinstitucionalni vodič EU <http://publications.europa.eu/code/en/en-4100600en.htm>

3.

“Nemamo mehanizme ili uputstva za praćenje ravnopravnosti spolova, jer se uglavnom bavimo stvarima tehničke prirode, infrastrukturom i vodosnabdijevanjem. Međutim, imamo primjer kada smo planirali sljedeće korake u popravci i rekonstrukciji vodovoda, da smo dali prvenstvo lokaciji Čerkčiči, jer su tamo većinsko stanovništvo žene koje su interno raseljeno stanovništvo (iz Srebrenice) koje su pokrenule programe zapošljavanja koji ovise o pristupu vodi”

(Visoko, 06.10.17)

Alati za mainstreaming procese

Sprovođenje institucionalnih mehanizama, zakonskih i političkih okvira zahtijeva alate za usmjeravanje procesa koji osiguravaju njihovo izvršenje. Podaci i informacije o statusu žena i muškaraca, njihovom pristupu resursima i donošenju odluka, kao i inicijativama za ravnopravnost spolova predstavljaju doprinose razvoju opštinskih/općinskih programa i strategija. Evaluacija o donošenju ovih opštinskih/općinskih politika i stepen do kojeg imaju uticaj na žene i muškarce u društvu je još jedan izvor informacija za izradu planova i programa iz perspektive rodne ravnopravnosti.

1. Podaci razvrstani po polu kako bi se mapirali izazovi za ravnopravnost spolova
2. Analiza stanja rodne ravnopravnosti u opštini/općini i prijedlog mjera
3. Praćenje i periodična procjena napretka ka rodnoj ravnopravnosti
4. Prijedlozi i strateški dokumenti o rodnosti koje donosi opštinska skupština/općinsko vijeće
5. Razmatranje građanskih inicijativa za promovisanje rodne ravnopravnosti

4.

Općinske vlasti trebaju uputstva i priručnike od drugih nivoa vlasti o tome kako se ravnopravnost spolova može primjeniti unutar vladinih struktura

Saradnja u okviru rodne ravnopravnosti

Lokalnim samoupravama su potrebne smjernice i podrška sa drugih nivoa vlasti o tome kako da rodne pravce mogu inkorporirati u skladu sa vladinim instrukcijama. Lokalne vlasti moraju imati otvorene kanale saradnje sa nevladinim organizacijama, naročito sa ženskim nevladinim organizacijama, koje mogu biti ključni izvor informacija o rodnoj ravnopravnosti, a iste nevladine organizacije mogu biti korisni pružaoci usluga za intervencije koje prevazilaze kadrovske kapacitete opština/općina. Razmijena iskustava vlasti na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou je od vitalnog značaja za održivo uključivanje rodne ravnopravnosti jer su najbolje prakse i naučene lekcije modeli koji se mogu replicirati na globalnom nivou.

1. Saradnja sa institucionalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost na svim nivoima vlasti, kroz postojeće mehanizme za koordinaciju rodniha pitanja ili ako ni jedan nije dostupan, putem sastanaka, zahtijeva za infomacije i razmijenu znanja
2. Saradnja sa drugim vladinim institucijama na temu rodne ravnopravnosti kroz pružanje i zahtijevanje informacija razvrstanih po polu, procjene uticaja na rodne odnose i razmijenu informacija o određenim rodniha problemima na lokalnom nivou
3. Saradnja sa nevladinim organizacijama vezano za rodnu ravnopravnost kroz njihovo uključivanje u proces planiranja i donošenja odluka, tražeći od njih osnovna znanja i informacije

Zaključak

Sumirajući glavne nalaze relevantne za donošenje političkih odluka, možemo zaključiti da su rodno osjetljive politike i rodna ravnopravnost ključni elementi demokratskog upravljanja neophodni za stabilan razvoj i sigurnost svake zajednice. Alati rodne ravnopravnosti koji su razvijeni u ovom izvještaju pružaju znanje, strategiju i inspiraciju o tome kako operacionalizovati rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou.

Koje su prepreke za implementaciju SDG # 5 u vašoj opštini?

[illegible]

Po Vašem mišljenju, koja su najefikasnija sredstva za implementaciju SDG # 5?

[illegible]

Contact details

Swedish International Centre for Local Democracy

Visiting address Söderväg 1D, 621 58 Visby

Telephone +46 498-29 91 00

E-mail info@icld.se

Web www.icld.se

